

BAB TIGA

PEMBINAAN KATA MENERUSI PROSES I'LA:L

3.0 Pengenalan

Sepertimana yang telah diperjelaskan dalam bab yang kedua, ahli morfologi telah membahagikan i'la:l kepada tiga bahagian. Bab ini membahaskan kaedah serta contoh bagi ketiga-tiga bahagian itu dengan lebih terperinci iaitu:

- i. Penukaran huruf 'illat (الإعلال بالقلب)
- ii. Pengguguran huruf 'illat (الإعلال بالحذف)
- iii. Pemindahan baris huruf 'illat kepada huruf ṣaḥi:h yang berbaris mati (الإعلال بالنقل أو بالتسكين)

3.1 Penukaran Huruf 'Illat (الإعلال بالقلب)

Berikut adalah lapan bahagian proses penukaran huruf 'illat iaitu penukaran wa:w dan ya:' kepada alif, penukaran alif kepada wa:w dan ya:', penukaran wa:w dan ya:' kepada hamzat, penukaran alif kepada hamzat, penukaran hamzat kepada alif, penukaran hamzat kepada wa:w, penukaran wa:w kepada ya:' dan penukaran ya:' kepada wa:w.

Huruf hamzat merupakan huruf ṣaḥi:h namun ahli linguistik Arab telah melibatkan huruf ini di dalam perbahasan i'la:l kerana ia banyak persamaan

dengan huruf ‘illaṭ terutamanya alif dari segi bunyi yang sama apabila diberikan baris.

3.1.1 Penukaran Wa:w dan Ya:’ kepada Alif¹

Ia berlaku apabila wa:w dan ya:’ berbaris dan sebelumnya terdapat huruf yang berbaris atas, maka hendaklah ditukarkan wa:w dan ya:’ kepada alif kerana menjadi satu beban untuk mengujarkannya. Contohnya dalam firman Allah S.W.T:

** Surah al-Anfa:l, ayat 17:*

وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَيْكَ^ع اللَّهُ رَمِي^ع

Maksudnya:

"Dan bukanlah engkau (wahai Muhammad) yang melempar ketika engkau melempar, akan tetapi Allah jualah yang melempar (untuk membinasakan orang-orang kafir)"

** Surah A:li ‘Imra:n, ayat 38:*

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ^ط قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ^ط
ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾

¹ ‘Abduh al-Ra:jiḥiyy, *Op.cit*, hh. 174-176, Aḥmad al-Ḥamla:wiiyy(1998), *Shadha: al-‘Arfi: Fann al-Ṣarf*, hh. 128-130.

Maksudnya:

"Ketika itu Nabi Zakaria berdoa kepada Tuhannya, katanya: Wahai Tuhanku! Kurniakanlah kepadaku dari sisiMu zuriat keturunan yang baik, sesungguhnya engkau sentiasa mendengar (menerima) doa permohonan"

Jadual 3.1 : Proses penukaran wa:w dan ya:' kepada alif

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
رَمِيَّ	رَمَى	Perkataan (رَمِيَّ) dalam ayat di atas adalah salah satu contoh penukaran ya:' kepada alif. Asal perkataan (رَمِيَّ) ialah (رَمَى) atas pola (فَعَلَ) yang huruf ya:'nya berbaris dan huruf sebelumnya iaitu mi:m berbaris atas. Dalam situasi ini ya:' ditukarkan kepada alif untuk meringankan sebutan dan kesesuaian baris atas dengan alif.
قَوْلَ/دَعَوَ	قَالَ/دَعَا	Wa:w dalam kedua contoh di sebelah adalah berbaris dan sebelumnya terdapat huruf 'ayn dan qa:f yang berbaris atas. Dalam situasi ini, penutur Arab tidak dapat menyebutnya dengan baik lalu menukarkan huruf wa:w dengan huruf alif bersesuaian dengan baris atas dan memudahkan sebutan.

Terdapat sepuluh syarat yang perlu diutamakan semasa proses penukaran wa:w dan ya:’ kepada alif. Syarat-syarat tersebut adalah seperti jadual di berikut :¹

Jadual 3.2 : Syarat-syarat penukaran wa:w dan ya:’ kepada alif

Bil.	Syarat-syarat penukaran	Bil.	Tidak berlakunya penukaran
1.	Wa:w dan ya:’ berbaris sama ada atas, bawah atau depan. Contohnya (قَوْلَ/يَع) (قَوْلَ/يَع)	1.	Sekiranya wa:w dan ya:’ berbaris mati. Contohnya (قَوْلَ/يَع)
2.	Baris wa:w dan ya:’ adalah baris asal. Contohnya (صَوْمَ/هَيْبَ)	2.	Jika baris wa:w dan ya:’ adalah baris baru. Contohnya (تَوْمَ) asalnya ialah (تَوَّأَمَ) . Bagi meringankan sebutan, baris hamzat telah dipindahkan kepada wa:w dan dibuang huruf hamzat tersebut.
3.	Huruf sebelum wa:w dan ya:’ berbaris atas. Contohnya (نَوْمَ/رَمِي)	3.	Huruf sebelum wa:w dan ya:’ berbaris bawah atau depan. Contohnya (حَيْلَ/سُورَ)
4.	Huruf yang berbaris atas sebelum wa:w dan ya:’ mestilah dalam satu perkataan. Contohnya (مَوْلَ/ئَيْبَ)	4.	Sekiranya huruf yang berbaris atas sebelum wa:w dan ya:’ berada dalam dua perkataan. Contohnya (كَتَبَ يَزِيدَ).

¹ Yu:suf al-Jurshat&Ibra:hi:m Ḥasan Ibra:hi:m, *Op.cit*, hh. 137-144

Bil.	Syarat-syarat penukaran	Bil.	Tidak berlakunya penukaran
5.	<p>-Apabila wa:w dan ya:’ sebagai ‘ayn kata kerja maka huruf selepasnya mestilah berbaris. Contohnya (قَوْمٌ / بَيْعٌ)</p> <p>- Jika wa:w dan ya:’ adalah la:m kata kerja maka huruf selepasnya bukanlah alif ataupun ya:’ yang bertasydid. Contohnya (دَعَا / رَمَى)</p>	5.	<p>- Jika huruf selepas wa:w dan ya:’ yang terletak pada ‘ayn kata kerja berbaris mati. Contohnya (طَوِيلٌ / بَيَانٌ)</p> <p>- Apabila wa:w dan ya:’ adalah la:m kata kerja dan huruf selepasnya adalah alif ataupun ya:’ yang bertasydid. Contohnya (عَلَوِيٌّ / فَتَوِيٌّ) atau (غَزَا / رَمَى)</p>
6.	<p>Wa:w dan ya:’ bukanlah ‘ayn kata kerja mengikut pola (فَعَلَ) dan kata sifatnya tidak mengikut pola (أَفْعَلَ). Contohnya (خَائِفٌ / هَائِبٌ) dan (خَوْفٌ / هَيْبٌ)</p>	6.	<p>Wa:w dan ya:’ merupakan ‘ayn kata kerja mengikut pola (فَعَلَ) dan kata sifatnya mengikut pola (أَفْعَلَ). Contohnya (عَوْرٌ / هَيْفٌ) dan (أَعْوَرٌ / أَهْيَفٌ)</p>
7.	<p>Wa:w dan ya:’ bukanlah ‘ayn maṣḍar bagi kata kerja mengikut pola (فَعَلَ). Contohnya (خَوْفٌ / هَيْبٌ) dan (خَوْفًا / هَوْبًا).</p>	7.	<p>Wa:w dan ya:’ merupakan ‘ayn maṣḍar bagi kata kerja mengikut pola (فَعَلَ). Contohnya (عَوْرًا / هَيْفًا).</p>
8.	<p>Wa:w bukan terdiri daripada ‘ayn kata kerja mengikut pola (أَفْتَعَلَ) yang menunjukkan makna masyarakat (penyalangan). Contohnya (اِخْتَوَنَ - اِخْتَانًا)</p>	8.	<p>Wa:w merupakan ‘ayn kata kerja mengikut pola (أَفْتَعَلَ) yang menunjukkan makna masyarakat. Contohnya (اِحْتَوَرُوا / اِسْتَوَرُوا)</p>

Bil.	Syarat-syarat penukaran	Bil.	Tidak berlakunya penukaran
9.	Tidak terdapat selepas huruf wa:w dan ya:’ huruf yang boleh ditukarkan kepada alif.	9.	Sekiranya terdapat selepas huruf wa:w dan ya:’ huruf yang boleh ditukarkan kepada alif maka ia dikekalkan dan huruf selepasnya ditukarkan kepada alif. Contohnya (هُوَئِيْ – هُوَئِيْ)
10.	Kedudukan wa:w dan ya:’ bukan ‘ayn kata nama yang di akhiri oleh alif dan nu:n (فعلان) atau alif maqṣu:raṭ.	10.	Wa:w dan ya:’ adalah ‘ayn kata nama yang di akhiri oleh alif dan nu:n (فعلان) atau alif maqṣu:raṭ. Contohnya (جَوْلَانِ/هَيْمَانِ)

3.1.2 Penukaran alif kepada ya:’ dan wa:w

Keterangan berikut menjelaskan proses penukaran alif kepada ya:’:

3.1.2.1 Penukaran alif kepada ya:’¹

Terdapat dua keadaan alif ditukarkan kepada ya:’ iaitu:

- i. Apabila alif terletak selepas huruf yang berbaris bawah.

Contohnya firman Allah S.W.T:

¹ Yu:suf al-Jurshat&Ibra:hi:m Ḥasan Ibra:hi:m, *Op.cit*, hh. 107-109, ‘Abduh al-Ra:jihyy, *Op.cit*, h. 167, Zayn Ka:mil al-Khuwaysakiyy, *Op.cit*, h. 534

* Surah Fuṣṣilat, ayat 12:

وَزَيْنًا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحِفْظًا

Maksudnya:

"Dan Kami hiasi langit yang dekat (pada pandangan mata penduduk bumi) dengan bintang-bintang yang bersinar cemerlang serta memelihara langit itu dengan sebaik-baiknya."

* Surah al-An‘a:m, ayat 59:

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ

Maksudnya:

“ Dan pada sisi Allah jualah anak kunci perbendaharaan segala yang ghaib, tiada sesiapa yang mengetahuinya melainkan Dia lah sahaja”

Dalam dua ayat al-Quran di atas terdapat dua contoh penukaran alif kepada ya:'. Proses yang berlaku adalah seperti berikut:

Jadual 3.3 : Proses penukaran alif kepada ya:’ jika alif terletak selepas huruf yang berbaris bawah

Perkataan	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
(مَصْبَاح / مِفْتَاح)	Jamak taksi:r مَصَابِ أَح / مَفَاتِ أَح	مَصَابِيح / مَفَاتِيح	Bagi meringankan sebutan perkataan jamak taksi:r dan mimitan maka ditukarkan alif kepada ya:’ berpadanan dengan baris bawah sebelumnya kerana alif tidak sesuai menerima baris.
(مَصْبَاح / مِفْتَاح)	Mimitan مُصَيِّبِ أَح / مُفَيِّتِ أَح	مُصَيِّبِيح / مُفَيِّتِيح	

- ii. Apabila huruf alif berada selepas huruf ya:’ mimitan. Contohnya seperti jadual berikut:

Jadual 3.4 : Proses penukaran alif kepada ya:’ jika alif terletak selepas ya:’ mimitan

Kata Nama	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
كِتَابٌ	كُتِبَ اب	كُتِبِيح	Contoh di sebelah menjelaskan proses penukaran alif kepada ya:’. Setelah sesuatu perkataan dimasukkan ya:’ mimitan, huruf alif terpaksa ditukarkan kepada huruf ya:’ dan seterusnya menyerapkan ya:’ mimitan

Kata Nama	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
غُلَامٌ	غُلَيْبٌ ام	غُلَيْمٌ	ke dalam ya:’ tadi. Ia berlaku kerana selepas ya:’ mestilah diletakkan huruf yang berbaris tetapi alif tidak dapat menerima kehadiran sebarang baris. Manakala ya:’ mimitan pula
غَزَالٌ	غَزِيْبٌ اَل	غَزِيْلٌ	hendaklah berbaris mati dan alif hanya sesuai dengan baris atas sebelumnya. Oleh sebab itu, alif ditukarkan kepada ya:’.

3.1.2.2 Penukaran alif kepada wa:w¹

Ia terdapat dalam dua keadaan iaitu:

- i. Jika sebelum alif baris depan

Ia terjadi sekiranya kata kerja pola (فَاعِلٌ) ditukar kepada bentuk pasif (الفعل المجهول) dan mimitan. Contohnya seperti berikut:

¹ Yu:suf al-Jurshat&Ibra:hi:m Hasan Ibra:hi:m, *Op.cit*, hh. 109-110, ‘Abduh al-Ra:jihiyy, *Op.cit*, h. 171, Zayn Ka:mil al-Khuwaysakiyy, *Op.cit*, hh. 535-536

Jadual 3.5 : Proses penukaran alif kepada wa:w

Derivasi	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
Kata kerja pasif (كَاتَبَ / عَاقَبَ)	كُ اتَبَ / عُ اقَبَ	كُوْتَبَ / عُوْقَبَ	Sesuai perkataan itu sukar diujarkan sekiranya keadaan seperti ini berlaku melainkan alif ditukarkan kepada wa:w. Kita tidak dapat mengujarkan perkataan yang sebelum huruf alif baris depan kerana ianya sesuai dengan baris atas. Manakala huruf yang sesuai dengan baris depan hanyalah wa:w.
Mimitan (كَاتَبَ / عَاقَبَ)	كُ اَيْتَبَ / عُ اَيْقَبَ	كُوَيْتَبَ / عُوَيْقَبَ	

- ii. Jika alif terletak di kedudukan huruf yang kedua dalam sesuatu perkataan mengikut pola fa:'il dan fa:'ilaṭ. Ia terjadi ketika perkataan ini dijamakkan. Contohnya ialah:

** Firman Allah S.W.T surah al-Nu:r, ayat 60:*

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا

Maksudnya:

"Dan mana-mana perempuan tua yang telah putus haid, yang tidak mempunyai harapan berkahwin lagi"

* Firman Allah S.W.T surah al-Taubat, ayat 87:

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ

Maksudnya:

"Mereka suka tinggal bersama-sama orang yang ditinggalkan (kerana uzur)"

Penerangan bagi dua contoh yang telah dikemukakan iaitu bagaimana proses penukaran alif kepada wa:w jika perkataan itu mengikut pola pola fa:‘il dan fa:‘ilat adalah seperti jadual berikut:

Jadual 3.6 : Proses penukaran alif kepada wa:w jika perkataan itu mengikut pola fa:‘il dan fa:‘ilat

Asal	Bentuk jamak sebelum penukaran	Bentuk jamak selepas penukaran	Ulasan
Kata nama pola fa:‘il (قَاعِدٌ)	قَاعِدٌ	قَوَاعِدٌ	Contoh yang pertama iaitu الْقَوَاعِدُ merupakan jamak bagi kata tunggal قَاعِدٌ atas pola fa:‘il. Alif berada di kedudukan yang kedua dan apabila dijamakkan atas pola fawa:‘il (فَوَاعِلٌ) dilihat alif berada sebelum alif jamak yang memerlukan baris atas sebelumnya tetapi alif tidak dapat

Asal	Bentuk jamak sebelum penukaran	Bentuk jamak selepas penukaran	Ulasan
			menerima baris maka dalam keadaan ini alif ditukarkan kepada wa:w bagi meringankan lidah mengujarkannya.
Kata nama pola fa:'ilat (خَالِفَةٌ)	خَا لِف	خَوَالِف	Contoh yang kedua iaitu أَلْخَوَالِفِ atas pola fa:'ilat adalah jamak bagi kata tunggal خَالِفَةٌ di mana alif adalah huruf yang kedua dalam perkataan ini. Sepertimana diterangkan pada contoh yang pertama, alif tidak dapat diletakkan baris sedangkan alif jamak sebelumnya perlu kepada baris.

3.1.3 Penukaran wa:w dan ya:' kepada hamzat¹

Terdapat dua keadaan penukaran wa:w dan ya:' kepada hamzat, iaitu:

- i. Apabila wa:w atau ya:' merupakan huruf yang terakhir dalam sesuatu perkataan dan sebelumnya terdapat huruf alif imbuhan. Contohnya seperti berikut:

¹ Muḥammad Khayr Ḥalwa:ni:, *Op.cit*, hh. 125-127, 'Abduh al-Ra:jihyy, *Op.cit*, hh. 158-161, Zayn Ka:mil al-Khuwaysakiyy, *Op.cit*, hh. 531-532, Muḥammad Muṣṭafa: Riḍwa:n & 'Abdullah Darwish & Muḥammad Altunjiyy, *al-Tamḥi:d fi: al-Naḥw wa al-Ṣarf*, Ja:mi'at̃ Qa:r Yu:nus, hh. 577-579

* Firman Allah S.W.T surah al-Baqarat, ayat 22:

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً

Maksudnya:

"Dialah yang menjadikan bumi ini untuk kamu sebagai hamparan, dan langit (serta segala isinya) sebagai bangunan (yang dibina dengan kukuhnya)"

Terdapat dua contoh dalam ayat di atas iaitu (السَّمَاء) dan (بِنَاء). Kedua-dua contoh ini dapat menjelaskan kepada kita bagaimana proses penukaran wa:w dan ya:' terbentuk.

Jadual 3.7 : Proses penukaran wa:w dan ya:' kepada hamzat bagi keadaan pertama

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
بِنَايُ / سَمَاوُ	بِنَاءُ / أَلْسَمَاءُ	- (سَمَاوُ) asalnya (السَّمَاء) tetapi telah ditukarkan wa:w kepada hamzat kerana ianya terletak di akhir perkataan dan sebelumnya alif imbuhan. -(بِنَاء) asalnya ialah (بِنَايُ). Apabila diamati ya:' berada di akhir perkataan dan sebelumnya juga ada alif imbuhan maka perlulah ditukarkannya kepada hamzat sebagai langkah meringankan sebutan.

ii. Jika wa:w atau ya:’ merupakan ‘ayn kepada kata kerja dalam kata nama pelaku. Contohnya seperti berikut :

* Firman Allah S.W.T surah al-A‘raf, ayat 4:

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيِّنًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ﴿٤﴾

Maksudnya:

"Dan berapa banyak negeri yang kami binasakan dia iaitu datang azab seksa kami menimpa penduduknya pada malam hari, atau ketika mereka berehat pada tengahari"

Jadual 3.8 : Proses penukaran wa:w dan ya:’ kepada hamzat bagi keadaan kedua

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
قَاوِلُونَ	قَائِلُونَ	Kata kerja bagi perkataan ini ialah قَالَ yang asalnya قَوْلٌ atas pola فَعَلَ dan wa:w adalah ‘ayn kata kerja. Kata nama pelaku baginya ialah قَاوِلٌ atas pola فَاعِلٌ. Wa:w ditukarkan kepada hamzat kerana merujuk berlakunya penukaran wa:w kepada alif ketika membentuk kata kerja. Oleh itu, kata nama pelaku bagi قَالَ ialah قَائِلٌ. Tujuan penukaran ini ialah untuk mengelak daripada ketidakserasian dan berlaku kesukaran pada sebutan.

3.1.4 Penukaran alif kepada hamzat¹

Alif digantikan dengan hamzat apabila berada di akhir kata dan selepas alif imbuhan. Contohnya seperti berikut :

Jadual 3.9 : Proses penukaran alif kepada hamzat

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
صَحْرَى / حَمْرَى	صَحْرَاءُ / حَمْرَاءُ	Hamzat di dalam kedua-dua contoh di atas adalah hasil penggantian alif kerana asal bagi (صَحْرَاءُ) ialah (حَمْرَى) dan (صَحْرَى) ialah (صَحْرَى). Kemudian ditambah alif sebelum akhir seperti mana perkataan (كِتَابٌ) menjadi (حَمْرَاءُ) dan (صَحْرَاءُ). Terdapat dua alif yang berbaris mati, maka ditukarkan alif yang kedua kepada hamzat kerana makhraj alif dan hamzat berhampiran. Jadi, sebutan dapat diucapkan dengan mudah seperti (حَمْرَاءُ) dan (صَحْرَاءُ).

¹ Muṣṭafa: al-Ghala:yi:niyy, *op.cit*, h. 120, Abu ‘Abdullah Muḥammad Ibn Abi: al-Wafa:’ al-Muwaṣṣala:, *Al-Tatimmat fi: al-Taṣri:f*, h. 121, Abu: al-Baqa:’ ‘Abdullah Ibn al-Ḥusayn al-‘Ukbariyy, *Al-Luba:b fi: ‘Ilali al-Bina:’ wa al-I’ra:b*, hh. 286-287

3.1.5 Penukaran hamza kepada ya:¹

Ia berlaku apabila membentuk pola jamak yang la:m kata pada pola mufradnya adalah ya:'. Contoh seperti di dalam jadual berikut :

Jadual 3.10 : Proses penukaran hamza kepada ya:'

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
قَضَائِي / هَدَائِي	قَضَايَا / هَدَايَا	<p>Jika dilihat pada asal perkataan ini terdapat dua ya:', yang pertama huruf mad dan yang kedua la:m jamak. Dalam situasi ini, ya:' pertama ditukarkan kepada hamza (قَضَائِي / هَدَائِي). Seterusnya ditukarkan baris bawah hamza kepada baris atas (قَضَائِي / هَدَائِي). Namun dilihat ya:' berbaris dan terdapat hamza baris atas sebelumnya maka ditukarkan ya:' kepada alif (قَضَاءَا / هَدَاءَا) bagi meringankan sebutan. Untuk mengelak berurutan tiga alif dalam perkataan tadi, hamza yang berada di antara dua alif ditukarkan kepada ya:'. Akhirnya terbentuklah perkataan (قَضَايَا / هَدَايَا)</p>

¹ Yu:suf al-Jurshat&Ibra:hi:m Ḥasan Ibra:hi:m, *op.cit*, hh. 68-69, 'Abduh al-Ra:jiḥiyy, *op.cit*, hh. 163-165

3.1.6 Penukaran hamzat kepada wa:w¹

Fenomena ini berlaku apabila la:m kata pada pola mufrad sesuatu perkataan adalah wa:w. Dalam keadaan begini hamzat kata jamak digantikan dengan wa:w seperti mana contoh di bawah :

Jadual 3.11 : Proses penukaran hamzat kepada wa:w

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
هَرَائِوُ / أَدَائِوُ	هَرَائِوَى / أَدَائِوَى	<p>Perubahan yang berlaku ialah apabila wa:w berada di akhir perkataan dan sebelumnya baris bawah. Ia perlu ditukar kepada ya:' kerana kesesuaiannya dengan baris bawah (هَرَائِوُ / أَدَائِوُ). Seterusnya baris hamzat ditukarkan kepada baris atas (هَرَائِوَى / أَدَائِوَى) dan ya:' pula terletak selepas hamzat baris atas, jadi huruf yang paling sesuai dengan baris atas ialah alif (هَرَائِوَى / أَدَائِوَى). Hamzat yang berada di antara dua alif mestilah ditukarkan kepada wa:w sebagai langkah meringankan sebutan yang akhirnya membentuk perkataan (هَرَائِوَى / أَدَائِوَى).</p>

¹ 'Abduh al-Ra:jihiyy, *op.cit*, h. 165

3.1.7 Penukaran wa:w kepada ya:’¹

Menerusi bahagian ini, terdapat sepuluh syarat penggantian wa:w kepada ya:’.² Berikut adalah kaedah yang perlu diketahui bagi memudahkan kita mengetahui bagaimana proses penukaran wa:w kepada ya:’ berlaku.

Bagi menjelaskan kedah-kaedah penukaran wa:w kepada ya:’, penulis menerangkannya dengan contoh-contoh seperti jadual berikut:

Jadual 3.12 : Proses penukaran wa:w kepada ya:’

Bil.	Kaedah	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
1.	Wa:w terletak di akhir perkataan dan sebelumnya baris bawah	رَضِيَوَ	رَضِيَّ	Asal perkataan رَضِيَ is adalah رَضِيَوَ iaitu dirujuk kepada maşdaranya رَضِيَوَانٌ . Wa:w di dalam contoh ini ditukarkan kepada ya:’ kerana baris bawah sebelum wa:w sesuai dengan ya:’.
2.	Wa:w berada di antara baris bawah dan alif	صِيَامَ	صِيَامِ	صِيَامِ merupakan maşdar daripada (صَامَ-يَصُومُ). Sebab ditukarkan wa:w

¹ ‘Abduh al-Ra:jihiyy, *op.cit*, h. 168

² *Ibid*, hh. 168-170,

Bil.	Kaedah	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
	pada maşdar ajwaf yang mu'tal 'ain			kepada ya:' kerana sebelum wa:w adalah baris bawah.
3.	Wa:w adalah 'ayn kalimah yang berada selepas baris bawah ketika jamak şahi:h la:mnya mengikut pola (فَعَالٌ)	دَوَارٌ	دِيَارٌ	Syarat penukaran wa:w kepada ya:' dalam situasi ini adalah sebelum wa:w baris bawah dan selepasnya terdapat huruf alif.
4.	Wa:w berbaris mati dan terletak selepas baris bawah	مَوْعَادٌ	مِيْعَادٌ	Syarat penukaran ini ialah wa:w mestilah berbaris mati tetapi sekiranya wa:w mempunyai baris seperti صَوَانٌ maka wa:w tidak ditukarkan kepada ya:'.
5.	Wa:w merupakan la:m kalimah ketika jamak mengikut pola	مَرَضُورٌ	مَرَضِيٌّ	Jika dilihat kepada perkataan asalnya terdapat dua wa:w iaitu pertama wa:w jamak

Bil.	Kaedah	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
	(مَفْعُولٌ)			<p>dan kedua wa:w la:m kalimah. Ditukarkan wa:w kedua kepada ya:’ (مَرَضُوي). Terdapat wa:w dan ya:’ dalam satu perkataan maka ditukarkan wa:w kepada ya:’ dan diidghamkan kepada ya:’ yang kedua (مَرَضِي).</p>
6.	<p>Wa:w dan ya:’ berada dalam satu perkataan dan huruf yang pertama sama ada wa:w atau ya:’ mestilah huruf asal yang berbaris mati</p>	<p>طَوِي سَيِّدٌ</p>	<p>طِي سَيِّد</p>	<p>Contoh yang pertama wa:w adalah huruf yang pertama dan ya:’ merupakan huruf yang kedua. Namun dalam contoh yang kedua sebaliknya iaitu ya:’ huruf yang pertama dan wa:w huruf yang kedua. Walaupun terdapat perbezaan kedudukan huruf tetapi syarat penukaran wa:w kepada ya:’ adalah sama di</p>

Bil.	Kaedah	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
				mana wa:w digantikan dengan huruf ya:’ dan seterusnya diidghamkan ya:’ ke dalam ya:’.
7.	Wa:w merupakan huruf yang keempat atau lebih di dalam sesuatu perkataan dan sebelumnya baris atas	أَعْطَوْتَ	أَعْطَيْتَ	Wa:w dalam contoh ini terletak di kedudukan yang keempat dan sebelumnya baris atas maka ditukarkan kepada ya:’ sepertimana berlaku semasa pembentukan kata kerja kala kini. Contohnya (عطا - يعطو - يعطي)
8.	Wa:w adalah la:m kalimah bagi kata sifat mengikut pola (فُعَلَى)	دُنُوِي	دُنِيَا	Maka ditukarkan wa:w kepada ya:’ apabila ianya menepati syarat penukaran seperti yang dijelaskan. Tetapi wa:w pada (حُزُوِي) tidak ditukarkan kepada ya:’

Bil.	Kaedah	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
				walaupun ianya mengikut pola (فُعَلَى) kerana ia merupakan kata nama tempat.
9.	Wa:w merupakan la:m kalimah ketika jamak mengikut pola (فُعُول)	عُصُور	عِصِيّ	Jika terdapat dua wa:w di dalam satu perkataan, huruf pertama adalah wa:w jamak dan kedua la:m kalimah maka wajib ditukarkan wa:w yang kedua kepada ya:’ (عُصُوي). Seterusnya ditukarkan wa:w yang pertama kepada ya:’ dan diidghamkan ke dalam ya:’ dan menukar baris atas sebelumnya kepada baris bawah bersesuaian dengan ya:’ sebagai langkah meringankan sebutan.

Bil.	Kaedah	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
10.	Wa:w menjadi ‘ayn kalimah bagi kata jamak mengikut pola (فُعَلٌ) yang ṣāḥiḥ la:mnya	صَوْمٌ	صِيَمٌ	Dalam keadaan ini wa:w boleh ditukarkan kepada ya:’ ataupun dikekalkan seperti asal. Tetapi sekiranya wa:w adalah la:m kalimah seperti (شَاوٍ) maka kata pola jamak ialah wajib dikekalkan wa:w (شَوِيٌّ).

Dapatlah disimpulkan bahawa wa:w akan ditukarkan kepada ya:’ apabila dalam situasi-situasi seperti di atas iaitu bersesuaian dengan baris bawah sebelumnya.

3.1.8 Penukaran ya:’ kepada wa:w¹

Penukaran ya:’ kepada wa:w berlaku pada empat keadaan iaitu:

- i. Apabila ya:’ berbaris mati berada selepas baris atas dengan syarat perkataan itu bukanlah kata jamak atas pola (فُعَلٌ). Contohnya seperti berikut :

¹ Yu:suf ‘ al-Jurshat & Ibra:hi:m Ḥasan Ibra:hi:m, *op.cit*, hh. 130-136, Muḥammad Khayr Ḥalwa:ni:, *Op.cit*, hh. 123-124, Ahmad al-Ḥamla:wiyy, *op.cit*, hh. 127- 128

Jadual 3.13 : Proses penukaran ya:' kepada wa:w bagi keadaan pertama

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
(يَيْقِنُ / يُيسِر)	(يُوقِنُ / يُوسِر)	Perkataan asal bagi contoh ini dirujuk kepada maṣḍar iaitu (اليقين/اليسر). Bagi memudahkan sebutan, huruf yang paling sesuai dengan baris depan ialah wa:w. Jadi, situasi ya:'
(مَيِّقِنُ / مَيِّسِر)	(مُوقِنُ / مُوسِر)	dalam contoh yang dikemukakan ialah berbaris mati dan terletak selepas baris depan. Oleh yang demikian, penggantian ya:' dengan huruf wa:w adalah satu langkah yang rasional.

- ii. Huruf ya:' adalah la:m kata kerja dan berada selepas baris atas pada situasi-situasi berikut :

Jadual 3.14 : Proses penukaran ya:' kepada wa:w bagi keadaan kedua

Situasi	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
1. kata kerja mengikut pola (فَعْلَ)	قَضِي	قَضُو	Ya:' dalam contoh-contoh di sebelah merupakan
2. kata nama yang diakhiri dengan ta:'	مَرْمِيَّة	مَرْمُوءَة	la:m kata kerja dan sebelumnya baris atas.
3. kata nama yang diakhiri dengan alif	رَمِيَان	رَمُوءَان	Maka dalam keadaan ini ya:' mestilah ditukarkan

Situasi	Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
dan nu:n tetapi bukan kata yang menunjukkan makna dua			kepada wa:w bagi keserasian baris atas yang amat bersesuaian dengan wa:w serta meringankan sebutan.

- iii. Huruf ya:' sebagai la:m kata kerja mengikut pola (فَعْلَى). Contohnya seperti berikut:

Jadual 3.15 : Proses penukaran ya:' kepada wa:w bagi keadaan ketiga

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
تَقِيَا	تَقْوَى	Merujuk kepada kata kerja iaitu (وَقَّيْتُ) dapat diketahui asal bagi wa:w (تَقْوَى) ialah ya:'. Kemudian ditukarkan ya:' kepada wa:w bagi meringankan sebutan.

- iv. Huruf ya:' sebagai ayn kata kerja mengikut pola (فُعْلَى). Contohnya seperti berikut:

Jadual 3.16 : Proses penukaran ya:’ kepada wa:w bagi keadaan keempat

Sebelum Penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
طَيِّبِي	طَوَّبِي	Asal wa:w pada (طَوَّبِي) ialah ya:’ apabila dirujuk kepada kata kerja (طَابَ – يَطِيبُ) . Sebelum ya:’ terdapat baris depan, jadi bagi meringankan sebutan dan memilih huruf yang sesuai dengan baris atas maka ditukarkan ya:’ kepada wa:w.

3.2 Pengguguran Huruf ‘Illat¹ (الإعلال بالحذف)

Ia terbahagi kepada tiga bahagian iaitu :

3.2.1 Pengguguran Huruf Hamzat (أفعل)

Kata kerja kala lampau atas pola (أفعل) digugurkan huruf hamzatnya ketika membentuk kata kerja kala kini, kata nama pelaku dan kata nama objek.

Contohnya seperti berikut :

¹ Abd al-‘Ali:m Ibra:hi:m, *Taisi:r al-I’la:l wa al-Ibda:l*, Maktabat Ghari:b, Qa:hirat, hh. 67-74, ‘Abba:s Hasan, *al-Nahw al-Wa:fi:*, Juz’ 4, Da:r al-Ma’a:rif, Qa:hirat, hh. 800-803, Zayn Ka:mil al-Khuwaysakiyy, *Op.cit*, hh. 538-539, Abu: Muḥammad ‘Abdullah Jama:luddi:n Yu:suf, *Awḍaḥ al-Masa:lik*, hh. 360-363, Yu:suf al-Jurshat & Ibra:hi:m Ḥasan Ibra:hi:m, *op.cit*, hh.161-173, Muḥammad Khayr Ḥalwa:ni:, *Op.cit*, hh. 113-114

*Firman Allah S.W.T surah al-Fajr, ayat 17:

كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾

Maksudnya :

“Jangan demikian, (sebenarnya kata-kata kamu itu salah). Bahkan (perbuatan kamu wahai orang-orang yang hidup mewah, lebih salah lagi kerana) kamu tidak memuliakan anak yatim, (malah kamu menahan apa yang ia berhak menerimanya)”

* Firman Allah S.W.T surah al-Duḥā:, ayat 5:

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ﴿٥﴾

Maksudnya :

“Dan sesungguhnya Tuhanmu akan memberikanmu (kejayaan dan kebahagiaan di dunia dan di akhirat) sehingga engkau reda - berpuas hati.”

Kata kerja kala lampau atas pola (أفعل) bagi perkataan yang bergaris di dalam firman Allah di atas ialah (أَكْرَمَ) dan (أَعْطَى).

Bagi menjelaskan lagi proses yang terjadi kepada kedua-dua contoh tersebut, penulis merumuskannya menerusi jadual berikut :

Jadual 3.17 : Proses pengguguran huruf hamzat (أفعال)

Derivasi	Sebelum Pengguguran	Selepas Pengguguran
Kata Kerja Kala Kini	تُؤَكْرِمُونَ	تُكْرِمُونَ
	يُؤَعْطِي	يُعْطِي
Kata Nama Pelaku	مُؤَكْرِمُونَ	مُكْرِمُونَ
	مُؤَعْطِي	مُعْطِي
Kata Nama Objek	مُؤَكْرِمُونَ	مُكْرِمُونَ
	مُؤَعْطِي	مُعْطِي

Jadual di atas menunjukkan huruf hamzat pada (أفعال) telah digugurkan apabila membentuk kata kerja kala kini, kata nama pelaku dan kata nama objek. Ini kerana semasa membina kata kerja kala kini yang menggunakan hamzat di awal perkataan seperti **تُؤَكْرِمُونَ** yang asalnya **تُؤَكْرِمُونَ** terdapat dua huruf hamzat di dalam satu perkataan yang sukar untuk menyebutnya. Oleh itu, digugurkan huruf hamzat yang kedua bagi meringankan sebutan.

3.2.2 Pengguguran Fa:’ Kata Kerja Mitha:l

Sekiranya kata kerja kala lampau thula:thiyy yang fa:’nya adalah wa:w dan ‘aynnya berbaris bawah pada kata kerja kala kini maka digugurkan fa:’nya ketika membentuk kata kerja kala kini, kata perintah dan maşdar. Namun bagi masdar, pengguguran fa:’ itu diganti dengan ta:’ marbu:taṭ. Contohnya seperti berikut :

* Firman Allah S.W.T surah al-Fa:ṭir, ayat 40:

... بَلْ إِنْ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾

Maksudnya :

“...bahkan orang-orang yang zalim itu, terpedaya dengan kata-kata yang disebutkan oleh setengahnya kepada yang lain, kata-kata yang hanya menjanjikan perkara yang tidak benar.”

* Firman Allah S.W.T surah al-Naḥl, ayat 62:

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الكَذِبَ أَنْ سَلِّمُوا لَهُمْ
أَلْحُسْنَى

Maksudnya:

“Dan mereka mengadakan bagi Allah apa yang mereka sendiri tidak menyukainya; Dalam pada itu, lidah mereka memperkatakan perkara yang dusta, (kononnya) bahawa mereka akan beroleh kesudahan yang baik di sisi Allah.”

Jadual berikut dapat menjelaskan dengan lebih terperinci perubahan yang berlaku semasa pengguguran fa:ṭir kata kerja mitha:l iaitu huruf wa:w bagi kata kerja kala lampau (وَعَدَ) dan (وَصَفَ) untuk kedua-dua contoh di atas.

Jadual 3.18 : Proses pengguguran fa:’ kata kerja mitha:l

Derivasi	Sebelum Pengguguran	Selepas Pengguguran	Ulasan
Kata Kerja Kala Kini	يَعِدُّ	يَعِدُّ	Pengamatan kepada kedua-dua contoh ini, dapatlah dirumuskan bahawa huruf wa:w terletak di antara ya:’ yang berbaris atas dan huruf yang berbaris bawah. Oleh itu, digugurkan wa:w bagi semua derivasi. ¹
	تَصِفُّ	تَصِفُّ	
Kata Perintah	أَوْعِدْ	عِدْ	Derivasi ini juga mengalami proses yang sama iaitu huruf wa:w digugurkan dan diikuti oleh pengguguran huruf alif sebagai langkah meringankan sebutan.
	أَوْصِفْ	صِفْ	
Maşdar	وَعْدٌ	عِدَّةٌ	Proses yang berlaku ialah digugurkan huruf wa:w yang berbaris bawah selepas barisnya dipindahkan kepada huruf ‘ayn dan şa:d dalam kedua-dua contoh ini. Sebagai
	وَصْفٌ	صِفَّةٌ	

¹ Yu:suf al-Jurshat&Ibra:hi:m Ḥasan Ibra:hi:m, *Op.cit*, h. 164

Derivasi	Sebelum Pengguguran	Selepas Pengguguran	Ulasan
			ganti pembuangan huruf wa:w ditambah huruf ta:’ marbu:ṭat. ¹

Pengguguran fa:’ kata kerja mitha:l yang telah dijelaskan mengandungi syarat-syarat yang perlu diketahui agar kita dapat mengenalpasti bilakah fa:’ kata kerja digugurkan dan bila pula dikekalkan. Syarat-syaratnya ialah seperti berikut:

- i. Apabila ‘ayn kata kerja berbaris bawah ketika membentuk kata kerja kala kini mestilah digugurkan fa:’ kata kerja mitha:l iaitu wa:w (وَعَدَ) . Contohnya يَعِدُ asalnya يَعِدُ .
- ii. Apabila ‘ayn kata kerja berbaris atas ketika membentuk kata kerja kala kini terdapat dua kaedah iaitu:
 - sekiranya ‘ayn kata kerja berbaris atas ketika membentuk kata kerja kala lampau seperti وَضَعَ maka digugurkan fa:’ kata kerja mitha:l iaitu wa:w pada kata kerja kala kini iaitu يَضَعُ asalnya يَضَعُ .
 - sekiranya ‘ayn kata kerja berbaris bawah ketika membentuk kata kerja kala lampau seperti وَجَلَ maka dikekalkan fa:’ kata kerja mitha:l iaitu wa:w pada kata kerja kala kini iaitu يَجِلُّ .
- iii. Apabila ‘ayn kata kerja berbaris depan ketika membentuk kata kerja kala kini mestilah dikekalkan fa:’ kata kerja mitha:l iaitu wa:w. Contohnya

¹ Abu: Muḥammad Abdullah Jama:luddi:n Ibn Yu:suf, *op cit* , h. 362

kata kerja kala lampau وَضُوْا dibentuk kata kerja kala kini menjadi يَوْضُوْا tanpa menggugurkan wa:w tersebut .

3.2.3 Pengguguran ‘Ayn Kata Kerja Ajwaf¹

Digugurkan ‘ayn kata kerja ajwaf pada dua keadaan iaitu seperti berikut:

- i. ‘Ayn kata kerja ajwaf digugurkan jika kata kerja kala kini berbaris mati iaitu terdapat huruf jazm di hadapannya dan pada kata kerja perintah. Contohnya seperti jadual di bawah :

Jadual 3.19 : Proses pengguguran ‘ayn kata kerja ajwaf jika kata kerja kala kini berbaris mati dan kata kerja perintah

Sebelum Pengguguran	Selepas Pengguguran	Ulasan
لَمْ يَقُولْ / لَمْ يَبِيعْ	لَمْ يَقُلْ / لَمْ يَبِعْ	Kedua-dua contoh ini mengalami pemindahan baris huruf ‘illat kepada huruf sahi:h yang mati sebelumnya (لَمْ يَقُولْ / لَمْ يَبِيعْ). Terdapat dua huruf yang mati iaitu sama ada wa:w atau ya:’ dengan la:m kata kerja maka berlakulah proses pengguguran ‘ayn kata kerja ajwaf kerana berat untuk mengujarkannya.

¹ Muḥammad Muṣṭafa: Ridwa:n & Dr. ‘Abdullah Darwish & Muhammad Altunjiyy, *op cit*, h. 595

Sebelum Pengguguran	Selepas Pengguguran	Ulasan
قَوْلٌ / بَيْعٌ	قُلْ / بَعْ	Apabila bertemu dua huruf yang berbaris mati seperti yang bergaris di sebelah maka digugurkan ‘ayn kata kerja ajwaf bagi meringankan sebutan.

- ii. ‘Ayn kata kerja ajwaf bagi kata kerja kala lampau digugurkan jika la:m kata kerja berbaris mati ketika bersambung dengan kata ganti yang berbaris kerana bertemu dua baris mati. Contohnya seperti jadual di bawah:

Jadual 3.20 : Proses pengguguran ‘ayn kata kerja ajwaf jika la:m kata kerja berbaris mati

Sebelum penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
قَوْلَةٌ / قَوْلَانِ	قُلْتُ / قُلْنَا	Huruf wa:w atau ya:’ merupakan ‘ayn kata kerja ajwaf yang mesti digugurkan kerana berat untuk menyebutnya ketika la:m kata kerja bersambung dengan kata ganti nama. Contoh yang pertama قَوْلَةٌ / قَوْلَانِ terdapat dua huruf yang berbaris mati iaitu ‘ayn kata kerja ajwaf dan la:m kata kerja. Oleh itu ‘ayn kata kerja ajwaf iaitu wa:w yang juga merupakan

Sebelum penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
<p style="text-align: center;">نِعْتُ / نِعِنَ</p>	<p style="text-align: center;">بِعْتُ / بَعِنَ</p>	<p>huruf ‘illaṭ digugurkan. Contoh yang kedua melibatkan huruf ‘illaṭ ya:’ sebagai ‘ayn kata kerja ajwaf نِعْتُ / بِيَّ عِيَّ . Proses yang berlaku adalah sama iaitu apabila terdapat dua huruf yang berbaris mati digugurkan ‘ayn kata kerja ajwaf iaitu ya:’.</p>

3.3 Pemindahan Baris Huruf ‘Illat Kepada Huruf Ṣaḥiḥ yang Berbaris Mati¹ (الإعلال بالنقل أو بالتسكين)

Perubahan bentuk ini melibatkan kata kerja ajwaf, kata nama yang sama dengan kata kerja kala kini, maṣḍar atas pola (اِفْعَال) atau (اسْتِفْعَال) dan kata nama objek bagi kata kerja thula:thiyy ajwaf. Berikut adalah keterangan mengenai perubahan yang berlaku.

3.3.1 Kata Kerja Ajwaf

Kata kerja ajwaf ialah kata kerja yang aynnya merupakan huruf ‘illaṭ. Berlaku pemindahan baris huruf ‘illaṭ tersebut dengan huruf ṣaḥiḥ sebelumnya. Proses ini dapat dilihat pada contoh-contoh berikut :

¹Abd al-‘Ali:m Ibra:hi:m, *Op.cit*, hh. 44-64, ‘Abba:s Ḥasan, *Op.cit*, hh. 794-799, Abu: Muḥammad Abdullah Jama:luddi:n Yu:suf, *op.cit* , hh. 357-360, Aḥmad al-Ḥamla:wiiy, *op.cit* , hh. 132-133, Yu:suf al-Jurshat&Ibra:hi:m Ḥasan Ibra:hi:m, *Op.cit*, hh. 153-160.

* Firman Allah S.W.T surah a:li 'Imra:n, ayat 195:

فَأَسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَمَلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ^ط

Maksudnya:

“ Maka Tuhan mereka perkenankan doa mereka (dengan firmanNya):
Sesungguhnya Aku tidak akan sia-siakan amal orang-orang yang
beramal dari kalangan kamu, sama ada lelaki atau perempuan ”

* Firman Allah S.W.T surah an-Naml, ayat 62:

أَمَّن تَحِيْبُ الْمُضْطَرِّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوْءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ
الْأَرْضِ^ط

Maksudnya:

“ Atau siapakah yang memperkenankan doa orang yang menderita
apabila ia berdoa kepadaNya, dan yang menghapuskan kesusahan, serta
menjadikan kamu pengganti (umat-umat yang telah lalu) mendiami dan
menguasai bumi? ”

* Firman Allah S.W.T surah al-Anfa:l, ayat 24:

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا تَحْيِيكُمْ^ط

Maksudnya:

“Wahai orang-orang yang beriman, sahut dan sambutlah seruan Allah dan seruan RasulNya apabila ia menyeru kamu kepada perkara-perkara yang menjadikan kamu hidup sempurna;”

Ketiga-tiga contoh di atas tergolong di dalam derivasi kata kerja ajwaf iaitu ‘ayn kata kerja adalah huruf wa:w yang merupakan huruf ‘illat. Jadual di bawah menunjukkan perubahan yang berlaku dengan lebih jelas.

Jadual 3.21 : Proses pemindahan baris huruf ‘illat kepada huruf sahi:h yang berbaris mati bagi kata kerja ajwaf

Kata Kerja	Sebelum Pemindahan	Selepas Pemindahan	Ulasan
1. Kata kerja kala lampau	<p>اِسْتَجَوَّبَ</p> <p>↓</p> <p>اِسْتَجَوَّبَ</p>	اِسْتَجَابَ	Perkataan (اِسْتَجَابَ) adalah kata kerja kala lampau. Asalnya ialah (اِسْتَجَوَّبَ) namun baris huruf wa:w dipindahkan kepada huruf sahi:h yang berbaris mati sebelumnya iaitu huruf ba.’ (اِسْتَجَوَّبَ). Seterusnya huruf wa:w digantikan dengan huruf alif kerana baris atas bersesuaian dengan huruf alif dan sebagai langkah meringankan sebutan.

Kata Kerja	Sebelum Pemindahan	Selepas Pemindahan	Ulasan
2. Kata kerja kala kini	<p style="text-align: center;">يُجَوِّبُ ↓ يُجَوِّبُ</p>	يُجِيبُ	<p>Asal bagi kata kerja kala kini (يُجِيبُ) ialah (يُجَوِّبُ). Berlaku pertukaran baris huruf wa:w kepada huruf ji:m sebelumnya dan wa:w perlu digantikan dengan huruf ya:’ kerana ianya hanya sesuai dengan baris bawah dan mudah disebut.</p>
3. Kata kerja perintah	<p style="text-align: center;">اِسْتَجِيبُوْا ↓ اِسْتَجِيبُوْا</p>	اِسْتَجِيبُوْا	<p>Asal bagi kata perintah (اِسْتَجِيبُوْا) pula ialah (اِسْتَجَوِّبُوْا). Baris huruf wa:w ditukarkan kepada huruf ji:m sebelumnya dan wa:w perlu digantikan dengan huruf ya:’ kerana ianya bersesuaian dengan baris bawah dan bagi meringankan sebutan.</p>

3.3.2 Kata nama yang sama dengan kata kerja kala kini (اسم يشبه المضارع)

Kata nama ini mestilah terdapat huruf ‘illat yang berbaris pada aynnya dan ianya juga menyerupai kata kerja kala kini pada polanya. Contohnya seperti berikut :

* Firman Allah S.W.T surah al-Dukha:n, ayat 51:

 إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ

Maksudnya :

“Sesungguhnya orang-orang yang bertaqwa (akan ditempatkan) di tempat tinggal yang aman sentosa”

Penjelasan mengenai proses pemindahan ini seperti jadual di bawah:

Jadual 3.22 : Proses pemindahan baris huruf ‘illat kepada huruf ṣaḥi:h yang berbaris mati bagi kata nama yang sama dengan kata kerja kala kini

Sebelum penukaran	Selepas Penukaran	Ulasan
مَقُومٌ	مَقَامٌ	Perkataan (مَقَامٌ) atas pola (مَفْعَلٌ). Kata asalnya (مَقُومٌ) tetapi telah berlaku pemindahan baris huruf ‘illat (wa:w) kepada huruf ṣaḥi:h (qa:f) sebelumnya dan seterusnya wa:w ditukarkan kepada alif bagi memudahkan sebutan kerana baris atas sesuai dengan huruf alif.

3.3.3 Maşdar atas pola (اِفْعَال) atau (اسْتِفْعَال)

Bagi maşdar atas pola (اِفْعَال) atau (اسْتِفْعَال) ‘aynnya mestilah terdiri daripada huruf ‘illaṭ. Contohnya : اِقَامَة dan اسْتِقَامَة. Jadual berikut menjelaskan kepada bagaimana proses ini berlaku.

Jadual 3.23 : Proses pemindahan baris huruf ‘illaṭ kepada huruf ṣaḥiḥ yang berbaris mati bagi maşdar atas pola (اِفْعَال) atau (اسْتِفْعَال)

Sebelum penukaran	Selepas Penukaran	Proses I‘la:l	Ulasan
اِقْوَام	اِقَامَة	<p style="text-align: center;">اِقْوَام ↓ اِقَام ↓ اِقَامَة</p>	<p>Kata asal bagi (اِقَامَة) ialah (اِقْوَام) dan (اسْتِقَامَة) ialah (اسْتِقْوَام). ‘Ayn maşdar bagi kedua-duanya ialah huruf wa:w. Oleh itu, berlaku pemindahan baris huruf wa:w kepada huruf ṣaḥiḥ sebelumnya iaitu qa:f (اِقْوَام) dan (اسْتِقْوَام). Kemudian wa:w ditukarkan kepada huruf alif (اِقَام) dan (اسْتِقَام), tetapi apabila bertemu dua huruf alif yang berbaris mati maka wajiblah kita membuang huruf alif yang kedua kerana ianya merupakan huruf tambahan dan</p>
اسْتِقْوَام	اسْتِقَامَة	<p style="text-align: center;">اسْتِقْوَام ↓ اسْتِقَام ↓ اسْتِقَامَة</p>	

Sebelum penukaran	Selepas Penukaran	Proses I'la:l	Ulasan
			terletak hampir dengan huruf yang terakhir. Seterusnya digantikan dengan huruf ta:’ marbu:taṭ di akhir perkataan menjadi (إِقَامَةٌ) dan (اسْتِقَامَةٌ).

3.3.4 Kata nama objek bagi kata kerja thula:thiyy ajwaf

‘Ayn kata nama objek tersebut mestilah terdiri daripada huruf ‘illaṭ sama ada wa:w ataupun ya:’. Contohnya seperti berikut:

* Firman Allah S.W.T surah al-Wa:qi‘at, ayat 86:

 فَلَوْلَا إِن كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ

Maksudnya :

“Maka bukankah elok kalau kamu orang-orang yang tidak dikuasai (dan tidak tunduk kepada kekuasaan kami)”

Berpandukan firman Allah di atas, perkataan tunggal bagi (مَدِينِينَ) ialah (مَدِين).

Penjelasan lebih terperinci mengenai proses yang berlaku seperti jadual di bawah :

Jadual 3.24 : Proses pemindahan baris huruf ‘illaṭ kepada huruf ṣaḥiḥ yang berbaris mati bagi kata nama objek

Sebelum penukaran	Selepas Penukaran	Proses I‘la:l
مَدْيُون	مَدِين	<ul style="list-style-type: none"> • Dipindahkan baris huruf ya:’ kepada huruf da:l tetapi terdapat dua huruf yang berbaris mati iaitu ya:’ dan wa:w maf‘u:l (مَدْيُون). • Maka dibuang huruf wa:w kerana ianya huruf tambahan dan dikekalkan huruf ya:’ yang berbaris mati sebelumnya baris depan (مَدِين). • Seterusnya digantikan baris depan dengan baris bawah bersesuaian dengan huruf ya:’ (مَدِين)

Terdapat empat syarat yang perlu diketahui bagi proses pemindahan baris iaitu seperti berikut:

- i. Huruf yang berbaris mati sebelum huruf ‘illaṭ mestilah terdiri daripada huruf ṣaḥiḥ. Contohnya يَقُومٌ berasal daripada يَقُومٌ. Tetapi sekiranya huruf yang berbaris mati itu terdiri daripada huruf ‘illaṭ tidak berlaku pemindahan baris dengan huruf ‘illaṭ yang berada selepasnya. Contohnya قَاوِمٌ di mana huruf yang berbaris mati ialah alif yang juga merupakan huruf ‘illaṭ berada sebelum huruf ‘illaṭ iaitu wa:w. Sekiranya

keadaan ini berlaku tidak dipindahkan baris huruf mati kepada huruf ‘illat.

- ii. Jika huruf ‘illat berbaris dan merupakan ‘ayn kata kerja bagi kata kerja ta‘ajjub maka tidak berlaku pemindahan baris huruf ṣaḥi:h dengan huruf ‘illat. Contohnya مَا أَقْوَمٌ tidak dipindahkan baris huruf ‘illat kepada huruf ṣaḥi:h yang berbaris mati.
- iii. Jika huruf ‘illat adalah ‘ayn kata kerja ketika membentuk kata kerja muḍa‘af la:m tidak dipindahkan baris huruf ṣaḥi:h dengan huruf ‘illat. Contohnya اَبْيَضٌ / اَسْوَدٌ di mana baris huruf wa:w dan ya:’ tidak dipindahkan barisnya dengan baris huruf ṣaḥi:h sebelumnya yaitu si:n dan ba:’. Sekiranya berlaku perpindahan baris seperti اَبْيَضٌ / اَسْوَدٌ maka hamzat waṣl digugurkan. Manakala wa:w dan ya:’ ditukarkan kepada alif bersesuaian dengan baris atas lalu terbentuklah satu perkataan baru yang berlainan maksud dengan perkataan asal iaitu بَاضٌ / سَادٌ .
- iv. Jika la:m kata kerja terdiri daripada huruf ‘illat tidak dipindahkan baris huruf ṣaḥi:h dengan huruf ‘illat. Contohnya أَهْوَى .

3.4 Kesimpulan

Hasil kajian ini penulis dapati i‘la:l berlaku pada huruf ‘illat, huruf hamzat dan baris tertentu seperti yang telah dijelaskan. Penukaran huruf ‘illat terikat dengan syarat-syarat tertentu, contohnya ketika penukaran wa:w dan ya:’ kepada alif dan wa:w kepada ya:’. Begitu juga dalam proses pengguguran

fa:’ kata kerja mitha:l terdapat tiga syarat yang perlu diketahui. Secara umumnya terdapat empat syarat ketika proses pemindahan baris huruf ‘illaṭ dengan huruf ṣaḥi:h. Jadi kita perlu prihatin dengan syarat –syarat yang telah dijelaskan supaya proses ini berlaku dengan tepat.